

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України

Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності для суб'єктів господарювання за викрадення природного газу та електричної енергії, за несанкціоновані відбір і розподіл природного газу, а також виготовлення, збут або використання спеціальних пристроїв та/або засобів для незаконного впливу на прилади обліку з метою розкрадання природного газу та електричної енергії
(далі – проєкт Закону)

1. Мета

Метою розробки проєкту Закону є запровадження кримінальної відповідальності у сфері господарської діяльності за викрадення природного газу та електричної енергії, несанкціоноване втручання в роботу газотранспортної системи та за незаконний відбір енергоресурсів.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Проєкт Закону розроблено на виконання підпункту «в» підпункту 2 пункту 1 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 07 листопада 2023 р. «Щодо додаткових заходів із посилення стійкості функціонування енергетичної системи та підготовки національної економіки до роботи в осінньо-зимовий період 2023/24 року», введеного в дію Указом Президента України від 07 листопада 2023 р. № 737 (далі – Рішення РНБОУ).

Зазначене завдання передбачає внесення на розгляд Верховної Ради України проєкту Закону щодо внесення змін до Кримінального кодексу України стосовно запровадження кримінальної відповідальності за несанкціонований відбір газу операторами газорозподільних систем та промисловими споживачами для недопущення здійснення суб'єктами ринку природного газу несанкціонованих відборів природного газу з газотранспортної системи України (далі – ГТС) та забезпечення супроводження до прийняття.

Відповідно до статті 20 Закону України «Про ринок природного газу», оператор газотранспортної системи на виключних засадах відповідає за надійну та безпечну експлуатацію, підтримання в належному стані та розвиток, включаючи нове будівництво та реконструкцію, газотранспортної системи з метою задоволення очікуваного попиту суб'єктів ринку природного газу на послуги транспортування природного газу, враховуючи поступовий розвиток ринку природного газу.

Проте діючі положення кримінального законодавства не містить спеціальних норм, що враховують особливості здійснення господарської діяльності у відповідній сфері.

У процесі розроблення проєкту Закону було проведено низку нарад зі стейкхолдерами, за результатами яких було вирішено підготувати комплексні зміни до Кримінального кодексу України для забезпечення врегулювання відповідальності суб'єктів господарювання за інші правопорушення у сферах природного газу та електричної енергії, зокрема правопорушень з викрадення електричної енергії та природного газу; несанкціоновані відбір та розподіл природного газу; виготовлення,

збут або використання спеціальних пристроїв та/або засобів з метою розкрадання природного газу та електричної енергії (крім побутових споживачів).

На сьогодні стан енергетичного сектору України характеризується значними обсягами технологічних витрат електричної енергії під час її розподілу та передачі електричними мережами, що складає у деяких операторів систем розподілу до 20 відсотків. Такий значний обсяг витрат зумовлено нетехнічними витратами, які виникають від систематичних розкрадань електричної енергії. За даними акціонерного товариства «Українські розподільні мережі», рівень нетехнічних витрат електричної енергії в Україні становить від 2-до 4 відсотків.

Довідково: орієнтовно 1 відсоток витрат в абсолютній величині становить 1,34 млрд кВт*год, або 5,36 млрд грн, за цінами 2023 року.

Відсутність дієвих механізмів кримінально-правового впливу на суб'єктів, що здійснюють несанкціонований відбір енергоресурсів, призводить до значних фінансових збитків держави та дестабілізації роботи об'єднаної енергетичної системи України.

Системні порушення фіксуються на ринку природного газу. За період з 01 лютого 2023 року по 09 березня 2026 року загальний обсяг несанкціонованого відбору природного газу з газотранспортної системи України становив 49,3 млн м³ на суму понад 1,051 млрд гривень.

Понад 94 відсотки завданих збитків не компенсовані, що свідчить про недостатню ефективність існуючих механізмів відповідальності та обумовлює необхідність запровадження кримінально-правових механізмів реагування на зазначені порушення з метою захисту інтересів держави.

Крім економічних наслідків, несанкціоновані відбори створюють ризики:

порушення гідравлічного режиму роботи ГТС;

зриву постачання газу споживачам;

невиконання міжнародних транзитних зобов'язань України;

порушення енергетичної безпеки держави.

Функціонування ринків природного газу та електричної енергії супроводжується випадками пов'язаними з крадіжками, несанкціонованим заволодінням енергоресурсами, а також протиправним виготовленням та використанням спеціальних засобів (пристроїв), призначених для втручання в роботу приладів обліку та викривлення даних про фактичне споживання.

Посилення захисту енергетичних ресурсів, запобігання несанкціонованому використанню може забезпечуватися шляхом запровадження кримінальної відповідальності за виготовлення та використання спеціальних засобів (пристроїв), призначених для втручання в роботу приладів обліку та викривлення даних показників лічильників про фактичне споживання.

3. Основні положення проекту акта

Проектом Закону передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України в частині запровадження відповідальності для суб'єктів господарювання ринку природного газу та електричної енергії за:

викрадення електричної енергії та природного газу, а також несанкціоновані відбір та розподіл природного газу;

виготовлення, збут або використання спеціальних пристроїв та/або засобів з метою розкрадання природного газу та електричної енергії (крім побутових споживачів).

Положення запропонованих змін спрямовані на врегулювання відповідальності у сфері господарської діяльності та не будуть поширюватись на побутових споживачів.

4. Правові аспекти

У цій сфері суспільних відносин діють такі нормативно-правові акти:

Кримінальний кодекс України;

Закон України «Про ринок природного газу»;

Закон України «Про правовий режим воєнного стану»;

Закон України «Про ринок електричної енергії»;

Закон України «Про нафту і газ»;

Закон України «Про природні монополії»;

Закон України «Про трубопровідний транспорт»;

Закон України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу»;

Кодекс газотранспортної системи, затверджений постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 30 вересня 2015 р. № 2493, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 р. за № 1378/27823;

Кодекс газорозподільних систем, затверджений постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 30 вересня 2015 р. № 2494, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 р. за № 1379/27824.

Реалізація положень проекту Закону не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребує витрат з державного та/або місцевих бюджетів.

Водночас реалізація проекту Закону забезпечить надходження до бюджету за рахунок введення фінансових санкцій за відповідні кримінальні правопорушення.

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект Закону не потребує проведення публічних консультацій відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 р. № 996.

Проект Закону не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

7. Оцінка відповідності

У проекті Закону відсутні положення, що:

стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції;

стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;

впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики щодо вчинення корупційних правопорушень; створюють підстави для дискримінації.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи не проводились.

8. Прогноз результатів

Прийняття проєкту Закону сприятиме запобіганню кримінальним правопорушенням на ринках природного газу та електричної енергії, забезпеченню дисципліни споживання та безпеки транспортування і розподілу електричної енергії та природного газу.

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
1. Держава	Позитивний	Держава отримає додаткові інструменти для захисту ресурсів на ринках природного газу та електричної енергії. Крім того, введення фінансових санкцій за відповідні кримінальні правопорушення сприятиме наповненню Державного бюджету.
2. Учасники ринку природного газу та електроенергії	Позитивний	Суб'єкти господарювання працюватимуть на прозорих з чітко визначеними правилами гри ринках, що підвищить надійність та безпечність експлуатації ГТС, ГРМ та об'єднаної енергетичної системи України.
3. Громадяни	Позитивний	Прийняття Законопроєкту сприятиме підвищенню надійності функціонування енергетичної системи України, що покращить якість життя громадян.

**Перший віце-прем'єр-міністр України –
Міністр енергетики України**
_____ 2026 р.

Денис ШМИГАЛЬ